

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

ДАЙДЖЕСТ

ГРОШОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХНІХ РОДИН: судова практика 2024 року

Матеріал підготовлено адвокатом Вікторією Поліщук
(голова Комітету НААУ з питань трудового права,
член Центру координації волонтерської допомоги військовослужбовцям НААУ)

Зміст

- 2 Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 17.07.2024 у справі №600/548/23-а щодо виплати одноразової грошової допомоги на підставі пункту 2 Постанови №168 у розмірі 15000000,00 грн з підстав того, що його смерть пов'язана із захистом Батьківщини.....[3](#)
- Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25.07.2024 у справі №200/3968/23 (адміністративне провадження №К/990/4826/24) щодо визнання протиправною бездіяльності щодо ненарахування та невиплати збільшеної додаткової грошової винагороди, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» у розмірі 100 000 гривень.....[5](#)
- Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25.07.2024 у справі №200/494/23 (адміністративне провадження №К/990/5971/24) щодо визнання протиправної бездіяльності (дій) військової частини НОМЕР_1 щодо ненарахування та невиплати ОСОБА_1 збільшеної додаткової грошової винагороди, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» у розмірі 100 000 гривень.....[7](#)
- Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 30.07.2024 у справі №200/505/23 (адміністративне провадження №К/990/7047/24) щодо виплати додаткової грошової допомоги.....[8](#)
- Постанова Другого апеляційного адміністративного суду від 31.07.2024 у справі №480/415/24 щодо призначення позивачу частки одноразової грошової допомоги на доньку.....[9](#)
- Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 29.05.2024 у справі №127/28463/23 (провадження №61-4764св24) про оголошення сина-військовослужбовця померлим.....[11](#)

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 17.07.2024 у справі №600/548/23-а щодо виплати одноразової грошової допомоги на підставі пункту 2 Постанови №168 у розмірі 15000000,00 грн з підстав того, що його смерть пов'язана із захистом Батьківщини.

Обставини справи. У лютому 2023 року ОСОБА_1 звернулася до Чернівецького окружного адміністративного суду з позовом до Міністерства оборони України, третя особа – ІНФОРМАЦІЯ_1, у якому просила:

- визнати протиправним і скасувати пункт 6 рішення Міністерства оборони України, оформленого протоколом засідання комісії Міністерства оборони України з розгляду питань, пов'язаних із призначенням і виплатою одноразової грошової допомоги та компенсаційних сум від 21.11.2022 №277 про призначення ОСОБА_1 одноразової грошової допомоги як члену сім'ї загиблого ІНФОРМАЦІЯ_3 солдата ОСОБА_2 – її сина, внаслідок захворювання, пов'язаного із захистом Батьківщини, у сумі 1 860 750 гривень;

- зобов'язати Міністерство оборони України призначити ОСОБА_1 одноразову грошову допомогу як члену сім'ї загиблого ІНФОРМАЦІЯ_3 солдата ОСОБА_2 – її сина, внаслідок захворювання та причини смерті, пов'язаних із захистом Батьківщини, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №168 та Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» у розмірі 15 000 000 грн та здійснити доплату одноразової грошової допомоги у розмірі 13 139 250 гривень.

Обґрунтування Суду. На виконання вимог Закону №2011-XII постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.2013 №975 затверджено Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві.

Згідно з пунктом 3 Порядку №975 днем виникнення права на отримання одноразової грошової допомоги є у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста – дата смерті, що зазначена у свідоцтві про смерть.

Відповідно до пункту 5 Порядку №975 одноразова грошова допомога призначається і виплачується рівними частинами членам сім'ї, батькам та утриманцям загиблого (померлого) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста.

Якщо одна із зазначених осіб відмовляється від отримання одноразової грошової допомоги, її частка розподіляється між іншими особами, які мають право на її отримання.

Заява про відмову від отримання одноразової грошової допомоги повинна бути нотаріально посвідчена в установленому законодавством порядку.

Члени сім'ї та батьки загиблого (померлого) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста визначаються відповідно до Сімейного кодексу України, а утриманці – відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

За своєю природою одноразова грошова допомога у разі загибелі (смерті) військовослужбовця має компенсаторний характер, яка спрямована матеріально підтримати, наскільки це можливо, членів сім'ї (батьків, дітей, дружину) та утриманців загиблого військовослужбовця після втрати близької людини (годувальника), а тому виключення із кола осіб, які мають право на отримання допомоги, дитини військовослужбовця з підстав дати її народження не відповідає змісту і меті закону.

Спірним у цій справі є правомірність виплати одноразової грошової допомоги матері загиблого (померлого) військовослужбовця і пов'язаність його смерті із захистом Батьківщини.

Як встановлено судами, військовослужбовець солдат ОСОБА_2 під час проходження служби в селищі Близнюки Лозівського району Харківської області ІНФОРМАЦІЯ_3 загинув (помер), що підтверджується лікарським свідоцтвом про смерть №НОМЕР_8 та свідоцтвом про смерть серії НОМЕР_9.

Відповідно до лікарського свідоцтва про смерть від 13.05.2022 №236, виданого Лозівським відділенням Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи, військовослужбовець ОСОБА_2 помер внаслідок гострої серцево-судинної недостатності.

Відповідно до витягу з протоколу 16 Регіональної військово-лікарської комісії від 08.07.2022 №493 захворювання солдата ОСОБА_2, 1980 року народження, "гостра серцево-судинна недостатність.

Кардіопатія неуточнена", яке згідно з витягом з наказу командира військової частини НОМЕР_10 від 21.05.2022 №36, довідкою від 14.06.2022 №2019 про безпосередню участь у бойових діях, виданої командиром військової частини НОМЕР_7, лікарського свідоцтва про смерть від 13.05.2022 №236, виданого Лозівським відділенням Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи, свідоцтва про смерть серії НОМЕР_9 від 13.05.2022, виданого Путильським відділом державної реєстрації актів цивільного стану у Вижницькому районі Чернівецької області Південно-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Івано-Франківськ), стало причиною смерті ІНФОРМАЦІЯ_3, пов'язаною із захистом Батьківщини.

Зі змісту довідок військової частини НОМЕР_7 від 14.06.2022 №№2941, 2019 встановлено, що солдат ОСОБА_2, який проходив військову службу у військової частині НОМЕР_6, брав безпосередню участь у бойових діях (забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії) з 14.04.2022 по 30.04.2022 та з 01.05.2022 по ІНФОРМАЦІЯ_3.

У контексті встановлених обставин у цій справі колегія суддів погоджується з висновками суду першої інстанції, помилково скасованими судом апеляційної інстанції, що позивачка має право на отримання одноразової грошової допомоги внаслідок загибелі сина, військовослужбовця солдата ОСОБА_2 під час дії воєнного стану відповідно до пункту 2 Постанови №168 у розмірі 15 000 000,00 грн з підстав того, що його смерть пов'язана із захистом Батьківщини.

Однак суд апеляційної інстанції безпідставно дійшов висновку про те, що син позивачки, який помер внаслідок захворювання, пов'язаного із захистом Батьківщини, не має права на одноразову грошову допомогу як члену сім'ї загиблого солдата, оскільки він не є загиблим військовослужбовцем або померлим внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва), отриманого під час захисту Батьківщини, з тих підстав, що в матеріалах справи міститься витяг із протоколу засідання 16 Регіональної військово-лікарської комісії по встановленню причинного зв'язку захворювань, поранень, контузій, травм, каліцтв у колишнього військовослужбовця від 08.07.2022, в якому чітко визначено, що захворювання і причина смерті ІНФОРМАЦІЯ_3 солдата ОСОБА_2, 1980 року народження, пов'язані із захистом Батьківщини.

Також у витягу з наказу командира військової частини НОМЕР_6 від 21.05.2022 №36 чітко зазначено, що смерть солдата ОСОБА_2, стрільця 2 стрілецького відділення 1 стрілецького взводу 4 стрілецької роти військової частини НОМЕР_6, який помер ІНФОРМАЦІЯ_3 в результаті гострої серцево-судинної недостатності, кардіоміопатії, пов'язана з виконанням обов'язків військової служби.

Відтак колегія суддів не може погодитись із висновками суду апеляційної інстанції про те, що позивачка має право лише на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої статтею 16 Закону №2011-XII, у 750-кратному розмірі прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, у сумі 1 860 750,00 грн, що було повністю виконано Міністерством оборони України.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120438437>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25.07.2024 у справі №200/3968/23 (адміністративне провадження №К/990/4826/24) щодо визнання протиправною бездіяльності щодо ненарахування та невиплати збільшеної додаткової грошової винагороди, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» у розмірі 100 000 гривень

Обставини справи. Позовні вимоги обґрунтовано тим, що позивач фактично бере участь у заходах з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, що є підставою для виплати йому підвищеної суми додаткової винагороди до 100 000,00 гривень відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану». Проте відповідач, діючи всупереч пункту 1 цієї Постанови №168, порушив норми чинного законодавства та не нарахував і не виплатив йому додаткову винагороду.

Обґрунтування Суду. Позивач наполягає на наявності у нього права отримати спірну винагороду у збільшеному розмірі за періоди з 10.10.2022 по 17.11.2022, з 28.11.2022 по 08.01.2023, стверджуючи, що під час перебування у відрядженні в НОМЕР_7 прикордонному загоні брав безпосередню участь у бойових діях та забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії. Проте відповідач таку винагороду не виплатив, пояснюючи це відсутністю документів, які підтверджують безпосередню участь у бойових діях та заходах.

Суди попередніх інстанцій рішення про відмову у задоволенні позову мотивували відсутністю доказів безпосередньої участі позивача у бойових діях або забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії під час безпосереднього перебування в районах у період здійснення зазначених заходів, що б надавало право позивачу на отримання додаткової винагороди до 100 000,00 грн відповідно до пункту 1 Постанови №168.

Втім Верховний Суд вважає цей висновок судів першої й апеляційної інстанцій передчасним і таким, що ґрунтується на неповно встановлених обставинах справи, які у своїй сукупності не дають достатніх підстав для належної оцінки правомірності оскаржуваної бездіяльності відповідача.

У цьому контексті Суд звертає увагу на те, що, як уже зазначалося, у пункті 4 наказу №392-/О/81-22-АГ визначено перелік документів, на підставі сукупності наявної інформації в яких здійснюється підтвердження безпосередньої участі військовослужбовців у бойових діях або заходах, передбачених пунктом 2 цього наказу. Після уведення в дію наказу Адміністрації Держприкордонслужби від 09 грудня 2022 року №628/О/81-22-АГ перелік документів для підтвердження безпосередньої участі військовослужбовців, у тому числі відряджених, у бойових діях або заходах загалом залишався незмінним (пункт 3 наказу).

Верховний Суд також зауважує, що за приписами статті 1 Закону України від 06 грудня 1991 року №1932-XII «Про оборону України» бойові дії – це форма застосування з'єднань, військових частин, підрозділів (інших сил і засобів) Збройних Сил України, інших складових сил оборони для вирішення бойових (спеціальних) завдань в операціях або самостійно під час відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту, виконання інших завдань із застосуванням будь-яких видів зброї (озброєння); район воєнних (бойових) дій – це визначена рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України частина сухопутної території України, повітряного або/та водного простору, на якій впродовж певного часу ведуться або/та можуть вестися воєнні (бойові) дії.

Постановка бойових завдань підрозділам (елементам бойового порядку) здійснюється бойовим наказом, під час ведення бою (дій) або в інших умовах бойової обстановки – бойовим розпорядженням. Зазвичай вони доводяться до командирів підрозділів в усній формі.

У бойовому наказі вказуються: висновки з оцінювання противника; завдання, які виконуються силами і засобами старшого командира на напрямку дій військової частини (підрозділу), а також завдання сусідів і розмежувальні лінії з ними; бойове завдання військової частини (підрозділу) та замисел бою (дій); бойові завдання штатним і доданим підрозділам (елементам бойового порядку); норма витрат ракет і боєприпасів на виконання бойового завдання; місце і час розгортання ОКП (кСП) та напрямок його переміщення, порядок передачі управління; час готовності до виконання завдання та порядок доповіді замислу старшому командиру.

У бойовому розпорядженні зазвичай командир вказує: стислі відомості про положення та характер дій противника; завдання, що виконуються силами і засобами старшого командира на напрямку дій підрозділів; бойове завдання підпорядкованим підрозділам; час готовності до бою (дій). За необхідності у ньому можуть бути зазначені завдання військової частини (підрозділу), сусідів та інші дані.

Бойові (попередні бойові) розпорядження і вказівки, які віддає командир усно, записуються в журнал відданих і отриманих розпоряджень, у якому відображаються: дата, час і зміст розпоряджень, спосіб їх передачі або отримання, кому вони передані або повинні бути передані, від кого отримані.

З огляду на це Верховний Суд наголошує, що висновок судів попередніх інстанцій про відсутність документів для підтвердження фактів безпосередньої участі позивача у бойових діях або забезпеченні здійснення відповідних заходів у спірний період є передчасним, оскільки без належного з'ясування залишилися обставини щодо яких виник спір, а саме: які саме завдання і де (на якому напрямку) виконував позивач, якого відповідно до бойового наказу Адміністрації Державної прикордонної служби України 16.09.2022 №(гриф)/25-2075-Е направлено у службове відрядження в оперативне підпорядкування ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2) упродовж спірного періоду, та якими доказами це підтверджується.

Тобто, якщо позивач протягом періоду, щодо якого виник спір, проходив військову службу, перебуваючи у відрядженні в ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2), але не виконував бойових чи інших завдань, які в розумінні пункту 1 Постанови №168 дають підстави для виплати додаткової винагороди у (збільшеному) розмірі до 100 000,00 грн, то які завдання він у такому разі виконував протягом цього часу та/або де проходив службу у цей час.

Верховний Суд наголошує, що оцінка судом таких рапортів має істотне значення для правильного вирішення цього спору, позаяк згідно з пунктом 4 наказу №392-/О/81-22-АГ підтвердження безпосередньої участі військовослужбовців у бойових діях або заходах здійснюється на підставі комплексу інформації, наявної у відповідних документах, а відповідно до пункту 3 наказу №628/О/81-22-АГ перелік підтвердних документів допускає альтернативність і не зведений винятково до їхньої сукупності.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120609569>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25.07.2024 у справі №200/494/23 (адміністративне провадження №К/990/5971/24) щодо визнання протиправної бездіяльності (дій) військової частини НОМЕР_1 щодо ненарахування та невиплати ОСОБА_1 збільшеної додаткової грошової винагороди, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» у розмірі 100 000 гривень

Обставини справи. Позовні вимоги обґрунтовано тим, що позивач фактично бере участь у заходах з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, що є підставою для виплати йому підвищеної суми додаткової винагороди до 100 000,00 гривень відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану». Проте відповідач, діючи всупереч пункту 1 цієї Постанови №168, порушив норми чинного законодавства та не нарахував і не виплатив йому додаткову винагороду.

Обґрунтування Суду. Верховний Суд наголошує, що висновок судів попередніх інстанцій про відсутність документів для підтвердження фактів безпосередньої участі позивача у бойових діях або забезпеченні здійснення відповідних заходів у спірний період є передчасним, оскільки без належного з'ясування залишилися обставини, щодо яких виник спір, а саме: які саме завдання і де (на якому напрямку) виконував позивач, якого відповідно до бойового наказу Адміністрації Державної прикордонної служби України 16.09.2022 №165 (гриф) направлено у службове відрядження в оперативне підпорядкування ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_3) упродовж спірного періоду, та якими доказами це підтверджується.

Тобто, якщо позивач протягом періоду, щодо якого виник спір, проходив військову службу, перебуваючи у відрядженні в ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_3), але не виконував бойових чи інших завдань, які в розумінні пункту 1 Постанови №168 дають підстави для виплати додаткової винагороди у (збільшеному) розмірі до 100 000,00 грн, то які завдання він у такому разі виконував протягом цього часу та/або де проходив службу у цей час.

Аналогічні висновки за схожих обставин справи викладені в постанові Верховного Суду від 22 листопада 2023 року у справі №520/690/23, від 05 червня 2024 року у справі №200/660/23, від 13 червня 2024 року у справі №160/8753/23.

Натомість, дійшовши висновку про недостатність наявних документів для підтвердження фактів безпосередньої участі позивача у бойових діях або забезпеченні здійснення відповідних заходів у спірний період, суди попередніх інстанцій не надали оцінки направленим на адресу НОМЕР_2 прикордонного загону Державної прикордонної служби України рапортам щодо виплати додаткової винагороди військовослужбовцям НОМЕР_2 прикордонного загону за вересень та жовтень 2022 року. Також не надано оцінки рапортам заступника начальника загону – коменданта НОМЕР_6 прикордонної комендатури швидкого реагування НОМЕР_2 прикордонного загону Державної прикордонної служби України, зареєстрованим 01 листопада 2022 року та 01 грудня 2022 року, викладеним у них обставинам стосовно виплати позивачу додаткової винагороди у розмірі до 70 000 грн за жовтень та листопад 2022 року, а також підставам складання таких рапортів.

Отже, суди не з'ясували за період, що стосується предмета спору, обставини складання (нескладання) рапорту за час перебування позивача у відрядженні в НОМЕР_4 прикордонному загоні.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120609567>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 30.07.2024 у справі №200/505/23 (адміністративне провадження №К/990/7047/24) щодо виплати додаткової грошової допомоги

Обставини справи. ОСОБА_1 зазначив, що під час проходження військової служби, зокрема в період з 29 вересня 2022 року дотепер, перебуваючи у відрядженні в ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2), він виконував бойові завдання на підставі бойових наказів (розпорядження), які видавалися начальником ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2). Однак відповідач не виплатив йому збільшену додаткову грошову винагороду, передбачену постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» у розмірі 100 000,00 гривень, у зв'язку з безпосередньою участю та у здійсненні заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримуванні збройної агресії в спірний період. ОСОБА_1 вказав, що позиція відповідача щодо невиконання йому додаткової винагороди у збільшеному розмірі обумовлена наказами Адміністрації Державної прикордонної служби України від 30 липня 2022 року №392/О/81-22-АГ та від 09 грудня 2022 року №628/О/81-22-АГ. Позивач вважав, що він не може бути позбавлений підвищеної додаткової винагороди на підставі таких наказів Адміністрації Державної прикордонної служби України, оскільки вони не пройшли обов'язкову державну реєстрацію в Міністерстві юстиції України.

Обґрунтування Суду. Внаслідок допущених порушень суди попередніх інстанцій не перевірили наявності довідки військової частини НОМЕР_2 від 07 січня 2023 року №3551 про безпосередню участь позивача у бойових діях або забезпеченні заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримуванні збройної агресії на території Чернігівської та Сумської областей, не дослідили її зміст, не встановили правові підстави її видання, не дослідили змісту документів (за умови їх зазначення у такій довідці). Не перевірили суди зміст і форму цієї довідки на відповідність її вимогам наказів Адміністрації Держприкордонслужби від 30 липня 2022 року №392-/О/81-22-АГ та від 01 грудня 2022 року №628/О/81-22-АГ.

Не дослідили суди попередніх інстанцій документи (накази / розпорядження), які стали передумовою для відрядження військовослужбовця ОСОБА_1 для виконання відповідних завдань до ІНФОРМАЦІЯ_1, починаючи з 29 вересня 2022 року (мається на увазі бойовий наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 16 вересня 2022 року №165/гриф). Відсутній в матеріалах справи і наказ командування військової частини НОМЕР_1 про направлення військовослужбовця ОСОБА_1 в оперативне підпорядкування ІНФОРМАЦІЯ_1 у складі другого відділу прикордонної служби ІНФОРМАЦІЯ_8 Держприкордонслужби.

Не проаналізували суди попередніх інстанцій бойові розпорядження начальника ІНФОРМАЦІЯ_1 від 19 вересня 2022 року №276/гриф (скасоване), від 25 вересня 2022 року №1348/гриф (скасоване) та від 25 жовтня 2022 року №1697/дск, згідно з якими військовослужбовець ОСОБА_1 приступив до виконання завдань в оперативному підпорядкуванні ІНФОРМАЦІЯ_1.

Без відповіді судів першої та апеляційної інстанцій залишилося головне питання, з якого, власне, і виник спір, що спонукав позивача звернутися із цим позовом до суду. Ідеться про те, які саме завдання, за якою посадою і де виконував військовослужбовець ОСОБА_1, якого було направлено у службове відрядження в оперативне підпорядкування ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2), починаючи з 29 вересня 2022 року по 31 грудня 2022 року, та чим це підтверджується.

Тобто, якщо позивач протягом періоду, щодо якого виник спір, проходив військову службу, перебуваючи на підставі бойового наказу Адміністрації Державної прикордонної служби України від 16 вересня 2022 року №165/гриф у відрядженні в ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2), але не виконував бойових завдань чи інших завдань, які в розумінні пункту 1 Постанови №168 дають підстави для виплати додаткової винагороди у (збільшеному) розмірі до 100 000,00 грн, то які завдання він у такому разі виконував протягом цього часу та/або де проходив службу у цей час.

Не дослідили суди попередніх інстанцій записи журналу бойових дій, книги оперативно-службової діяльності та журналу надходження розпоряджень підрозділу, не перевірили, чи містять вони згадки про військовослужбовця ОСОБА_1 та його безпосередню участь у бойових діях та заходах за окреслений позивачем період.

Залишили поза увагою також суди попередніх інстанцій питання, чи складався визначений пунктом 4 наказу №392-/О/81-22-АГ рапорт щодо позивача за час його перебування у відрядженні в ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2) у заявлений період, адже оцінка таких рапортів має істотне значення для правильного вирішення цього спору, позаяк згідно з пунктом 4 наказу №392-/О/81-22-АГ підтвердження безпосередньої участі військовослужбовців у бойових діях або заходах здійснюється на підставі комплексу інформації, наявної у відповідних документах, а відповідно до пункту 3 наказу №628/О/81-22-АГ перелік підтвердних документів допускає альтернативність і не зведений винятково до їхньої сукупності.

Справа направляється до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду або на новий розгляд, якщо порушення допущені тільки цим судом. В усіх інших випадках справа направляється до суду першої інстанції (частина четверта статті 353 КАС України).

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120697639>.

Постанова Другого апеляційного адміністративного суду від 31.07.2024 у справі №480/415/24 щодо призначення позивачу частки одноразової грошової допомоги на доньку

Обставини справи. Судом встановлено, що військовослужбовець ОСОБА_4 загинув ІНФОРМАЦІЯ_3, травма і причина смерті пов'язані із захистом Батьківщини, після його смерті призначено одноразову грошову допомогу у зв'язку із загибеллю військовослужбовця в загальному розмірі 15 000 000 грн, його дружині та батьку в рівних частках по 7 500 000 грн кожному.

Позивачці відмовлено в призначенні одноразової грошової допомоги малолітній дитині ОСОБА_3, яка народилася ІНФОРМАЦІЯ_2, з підстав народження її після загибелі військовослужбовця, оскільки днем виникнення такого права є дата загибелі особи.

Обґрунтування Суду. Вирішуючи спір, суд першої інстанції правильно зазначив, що як станом на день прийняття рішень про призначення допомоги дружині та батьку загиблого (10.02.2023 та 22.02.2023), так і станом на день відмови у призначенні допомоги доньці загиблого (19.12.2023), законодавство яке регулює питання виплати одноразової грошової допомоги, передбаченої пунктом 2 постанови Кабінету Міністрів України №168 від 28.02.2022, однозначно не врегульовувало питання соціального і правового захисту дітей військовослужбовців, які були зачаті за життя, але народжені після їх смерті.

Скасовуючи рішення про відмову в призначенні частки одноразової грошової допомоги Башкир Златославі суд першої інстанції виходив з неврахування відповідачем абзацу другого частини другої статті 25 Цивільного кодексу України, яка передбачає охорону інтересів зачатої, але ще не народженої дитини у випадках, встановлених законом.

Також при вирішенні справи суд першої інстанції правильно врахував, що 09.12.2023 Верховною Радою України прийнято Закон №3515-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо призначення і виплати одноразової грошової допомоги», який набрав чинності 29.03.2024, та статтю 161 Закону №2011-ХІІ викладено у новій редакції, яка законодавчо закріпила право на отримання одноразової грошової допомоги, зокрема дітей, зачатих за життя загиблого (померлого) військовослужбовця та народжених після його смерті.

Відповідно до п. 2 Прикінцевих та перехідних положень вказаного Закону цей Закон застосовується до правовідносин, які виникли до набрання ним чинності та пов'язані з призначенням та отриманням одноразової грошової допомоги для дітей загиблої (померлої) особи, зачатих за життя загиблої (померлої) особи та народжених після її смерті, за умови, що одноразова грошова допомога не призначалася жодній з осіб, які мали право на отримання такої допомоги.

Вирішуючи спір, судом не враховано, що виплата одноразової грошової допомоги в загальному розмірі 15 000 000 грн призначена відповідачем і розподілена між дружиною (позивачкою у справі) та батьком загиблого військовослужбовця по 7 500 000 грн кожному.

Відповідно до п. 2 Постанови №168 сума одноразової грошової допомоги виплачується в розмірі 15 000 000 гривень і не більше.

Згідно з абзацами 2 - 4 п. 2 Постанови №168, якщо після призначення та виплати одноразової грошової допомоги у розмірі 15 000 000 за її отриманням звертаються інші особи, які мають на неї право, питання щодо перерозподілу суми такої допомоги вирішується за взаємною згодою осіб або в судовому порядку.

Отже, враховуючи, що відповідачем одноразова грошова допомога, передбачена Постановою №168 в розмірі 15 000 000 грн, призначена та розподілена в рівних частках між батьком і дружиною загиблого, що підтверджується рішеннями відповідача від 10.02.2023 та від 19.12.2023, згідно з абз. 4 п. 2 Постанови №168 повторне її призначення та виплата, у зв'язку зі зверненням осіб, що мають на неї право, не здійснюється, оскільки у такому випадку здійснюється її перерозподіл за взаємною згодою осіб або в судовому порядку.

Отже, висновки суду першої інстанції про зобов'язання відповідача призначити доньці загиблого військовослужбовця одноразову грошову допомогу є помилковими, у зв'язку із чим у цій частині судові рішення підлягає скасуванню з прийняттям нового про відмову в задоволенні позову в цій частині.

Результат розгляду справи. Апеляційну скаргу Міністерства оборони України – задовольнити частково. Рішення Сумського окружного адміністративного суду від 12.04.2024 у справі №480/415/24 – скасувати щодо зобов'язання Міністерства оборони України призначити ОСОБА_1 1/3 частки одноразової грошової допомоги, передбаченої пунктом 2 постанови Кабінету Міністрів України №168 від 28.02.2022, на доньку ОСОБА_3 (ІНФОРМАЦІЯ_2).

Прийняти в цій частині нову постанову, якою зобов'язати Міністерство оборони України (03168, м. Київ, просп. Повітрофлотський, 6, код 00034022) повторно розглянути заяву ОСОБА_1 (АДРЕСА_1, іпн. НОМЕР_5) на 1/3 частки одноразової грошової допомоги, передбаченої пунктом 2 постанови Кабінету Міністрів України №168 від 28.02.2022, на доньку ОСОБА_3 (ІНФОРМАЦІЯ_2, іпн. НОМЕР_6) з урахуванням висновків суду.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120726756>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 29.05.2024 у справі №127/28463/23 (провадження №61-4764св24) про оголошення сина-військовослужбовця померлим

За відсутності лише тіла загиблого військовослужбовця, при наявності достатніх доказів його загибелі при проведенні бойових дій відмова у позові про визнання такого військовослужбовця померлим не може вважатися такою, що відповідає завданням цивільного судочинства та узгоджується з принципом правової визначеності.

Обставини справи. З 19 липня 2022 року ОСОБА_4 проходив військову службу у військовій частині НОМЕР_1 на посаді командира ІНФОРМАЦІЯ_6 у званні штаб-сержанта (наказ командира військової частини НОМЕР_1 №148 по стройовій частині).

З 03 березня 2023 року ОСОБА_4 брав безпосередню участь у бойових діях (заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту населення та інтересів держави).

ОСОБА_1 вказувала, що ІНФОРМАЦІЯ_3 під час виконання бойового завдання у населеному пункті Бахмут згідно з бойовим наказом командира ІНФОРМАЦІЯ_7 №16дск від 04 березня 2023 року, внаслідок штурмових дій та артилерійського обстрілу позицій противником ОСОБА_4 отримав кульове поранення в області шиї, яке виявилось несумісним з життям. Евакуювати тіло ОСОБА_4 не видавалося можливим, оскільки йшов інтенсивний бій з використанням стрілецької зброї й артилерії противника. Тіло ОСОБА_4 було залишено на точці евакуації у зв'язку з неможливістю його транспортування надалі під час бою.

Заявниця повідомила, що бажає увіковічити пам'ять свого сина, оформити свої спадкові права, а також має намір реалізувати своє право на отримання частини одноразової грошової допомоги відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану».

Обґрунтування Суду. Згідно з актом службового розслідування від 11 квітня 2023 року, затвердженого т. в. о. командира військової частини НОМЕР_1, на підставі рапорту командира ІНФОРМАЦІЯ_8 лейтенанта ОСОБА_5 від 22 березня 2023 року про факт зникнення безвісти військовослужбовця військової частини НОМЕР_1 штаб-сержанта ОСОБА_4 наказом командира військової частини НОМЕР_1 №120 (з адміністративно-господарської діяльності) від 22 березня 2023 року було призначено службове розслідування з метою уточнення та узагальнення інформації, збору свідчень очевидців та уточнення обставин зникнення за особливих обставин штаб-сержанта ОСОБА_4.

У процесі службового розслідування встановлено, що під час виконання бойового наказу командира ІНФОРМАЦІЯ_7 №16дск від 04 березня 2023 року згідно із записом в журналі бойових дій від ІНФОРМАЦІЯ_3 ОСОБА_4 загинув.

Згідно з поясненнями очевидців подій: ОСОБА_6, ОСОБА_5, ОСОБА_7, ОСОБА_8, ОСОБА_9, ОСОБА_10, штаб-сержант ОСОБА_4 загинув внаслідок поранення, несумісного з життям. Тіло ОСОБА_4 було залишено на точці евакуації у зв'язку з неможливістю його транспортування надалі під час бою.

Враховуючи, що під час проведення службового розслідування станом на 11 квітня 2023 року інформація про місцеперебування тіла ОСОБА_4 відсутня, на підставі абзаців 9, 10 статті 1 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» командира 3 стрілецького відділення 2 стрілецького взводу ІНФОРМАЦІЯ_8, штаб-сержанта ОСОБА_4 визнано зниклим безвісти за особливих обставин (імовірно загинув).

Згідно із заявою ОСОБА_11, посвідченою приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Тімоновим Є. І. 28 квітня 2023 року та зареєстрованою в реєстрі за №214, він є солдатом, стрільцем 2 відділення 3 взводу ІНФОРМАЦІЯ_8 в/ч НОМЕР_1 та підтверджує той факт, що при виконанні бойового завдання у м. Бахмут Донецької області ІНФОРМАЦІЯ_3 загинув його побратим, командир ІНФОРМАЦІЯ_6 в/ч НОМЕР_1 штаб-сержант ОСОБА_4 в результаті кульового поранення несумісного з життям, тоді як у нього було поранення лівої руки. Також загинули ОСОБА_12 та ОСОБА_13.

На той час у його підрозділі був один важко поранений (300) і двоє з осколковими пораненнями. Він запросив допомогу по рації для евакуації важкопораненого. Евакуація пройшла успішно. Тіла побратимів вони залишили на позиції. Описані події відбувалися близько 17 год. ІНФОРМАЦІЯ_3, евакуація розпочалася близько 18 години.

Згідно із заявою ОСОБА_9, посвідченою приватним нотаріусом Вінницького міського нотаріального округу Лукашенком В. Б. 31 березня 2023 року та зареєстрованою в реєстрі за №1472, він є старшим стрільцем в/ч НОМЕР_1 та підтверджує той факт, що при виконанні бойового завдання у м. Бахмуті Донецької області ІНФОРМАЦІЯ_3 загинув його побратим, командир ІНФОРМАЦІЯ_6 в/ч НОМЕР_1 штаб-сержант ОСОБА_4. Побратими намагалися надати йому медичну допомогу, але він був мертвий, а його було важко поранено. Забрати тіло з місця виконання бойових завдань не було змоги, оскільки у них у відділенні були всі поранені, один «300» – важкий. Крім ОСОБА_4 на позиції залишилося ще двоє загиблих бійців.

Вказані особи є військовослужбовцями ІНФОРМАЦІЯ_9 військової частини НОМЕР_1, їхні прізвища зафіксовані у матеріалах службового розслідування.

11 березня 2023 року від ІНФОРМАЦІЯ_5 на ім'я дружини загиблого ОСОБА_2 надійшло сповіщення сім'ї №1694 про те, що штаб-сержант ОСОБА_4, ІНФОРМАЦІЯ_1, військовослужбовець НОМЕР_1 (НОМЕР_2), ІНФОРМАЦІЯ_3 зник безвісти в районі виконання бойових завдань м. Бахмут, Донецької області. Підстава: сповіщення в/ч НОМЕР_1 від 07 березня 2023 №9.

За заявою ОСОБА_1 від 12 березня 2023 року за фактом загибелі її сина ОСОБА_4 порушено кримінальне провадження №12023020020000199 за частиною першою статті 115 КК України, що підтверджується відповідним витягом з Єдиного реєстру досудових розслідувань від 12 березня 2023 року. На цей час досудове розслідування триває та проводиться СВ Бахмутського РВП ГУНП в Донецькій області.

12 червня 2023 року Православною Церквою України штаб-сержанта ОСОБА_4 було нагороджено посмертно медаллю «За жертвовність і любов до України». Медаль «За жертвовність і любов до України» – це відзнака Православної Церкви України, що встановлена рішенням Священного Синоду від 04 лютого 2020 року (журнал №2) і має один ступінь.

Медаль «За жертвовність і любов до України» вручається за вияв жертвовної любові до народу України та самовідданий захист Батьківщини.

У посвідченні до медалі зазначено, що ОСОБА_4 нагороджується посмертно. Представлення до нагородження ОСОБА_4 проводилося за поданням військової частини НОМЕР_1.

При зверненні із заявою про визнання ОСОБА_4 померлим заявниця зазначала, що рішення суду їй необхідне для реалізації права на увіковічення пам'яті про свого сина, оформлення спадкових прав, а також вона має намір реалізувати своє право на отримання частини одноразової грошової допомоги у зв'язку із загибеллю військовослужбовця.

Верховний Суд наголошує, що суд не констатує смерть фізичної особи, а оголошує фізичну особу померлою у судовому порядку у разі встановлення обставин, зазначених у частині другій статті 46 ЦК України, на підставі яких суд робить вірогідне припущення про смерть громадянина.

Оголошення судом громадянина померлим усуває невизначеність у правовідносинах за участю особи, яка тривалий час є відсутньою.

Водночас частиною другою статті 20 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» передбачено, якщо особа, зникла безвісти за особливих обставин, оголошена померлою, але її останки не знайдено, проведення розшуку не припиняється до встановлення її місцеперебування, місця поховання чи місцезнаходження останків такої особи.

За відсутності лише тіла загиблого військовослужбовця, при наявності достатніх доказів його загибелі при проведенні бойових дій відмова у позові про визнання такого військовослужбовця померлим не може вважатися такою, що відповідає завданням цивільного судочинства та узгоджується з принципом правової визначеності.

Матеріалами справи встановлено, що штаб-сержант ОСОБА_4 під час виконання бойового завдання в населеному пункті Бахмут отримав несумісне з життям поранення ІНФОРМАЦІЯ_3, а тому правильними є висновки суду першої інстанції про достатність підстав для оголошення фізичної особи померлою.

Такий висновок узгоджується з висновком Верховного Суду, висловленим у постанові від 26 лютого 2024 року у справі №686/9938/23 (провадження №61-15733св23), від 25 квітня 2024 року у справі №278/970/23 (провадження №61-16074св23)

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/119419548>.

**НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ**

